

Työeläkelaitoksille

OSA-AIKAELÄKE JA ULKOMAANTYÖ

Täydentää yleiskirjettä A 7/96 ja A 8/99

1

Johdanto

Ulkomailla työskentelevän työntekijän työeläkevakuutus voidaan järjestää joko työskentelymaassa tai Suomessa. Jos työntekijä lähetetään Suomesta tilapäiselle työkomennukselle EU- tai sopimusmaahan ja hänen sosiaaliturvansa halutaan järjestää edelleen Suomessa, Eläketurvakeskus voi hakemuksesta antaa todistuksen siitä, että työntekijän sosiaaliturva on edelleen järjestetty täällä. Ei-sopimusmaahan työhön lähetetty työntekijä voi säilyä Suomen työeläkevakuutuksessa TEL:n 1 c §:n nojalla. Lähetetyistä työntekijöistä kerrotaan kohdassa 4.

2

EU- ja sosiaaliturvasopimusmaat

2.1

Ulkomaan työn huomioon ottaminen osa-aikaeläkkeessä

EU- tai sosiaaliturvasopimusmaassa vakuutettu työskentely otetaan osa-aikaeläkkeessä huomioon seuraavasti (suluissa viittaus yleiskirjeen A 7/96 sivulle):

- ulkomailta maksettava työeläke on estävä eläke (s. 6 ja 31)
- 5/15 vuoden työhistoria vaatimukseen kelpaa ulkomaan työskentelykaudet (s. 13)
- 12/18 kuukauden kokoaikatyön vaatimukseen kelpaa ulkomaan työskentelykaudet, jos Suomen työeläkelakien alaista työskentelyä on vähintään **kuusi kuukautta** ja edellyttäen, että tulevan ajan oikeus on osa-aikaeläkkeen eläketapahtumahetkellä voimassa tästä työsuhteesta (uusi tulkinta; vrt. s. 12)
- osa-aikatyö voi olla ulkomaan työtä (s. 21)
- vakiintunut ansio **ei voi olla** ulkomaan työhön perustuvaa
- 75 %:n enimmäismäärää laskettaessa otetaan huomioon ulkomailta karttunut eläke (s. 46).

Estävä eläke

EU:n sosiaaliturvaa koskeva asetus 1408/71 rajoittaa toisesta jäsenvaltiosta maksettavan eläkkeen huomioon ottamista eläkettä määrättäessä.

15.3.2001

sä. Rajoitus on erilainen, jos eläkkeet perustuvat vakuutuskausiin (samanlaiset etuudet) tai jos ne eivät perustu vakuutuskausiin (erilaiset etuudet). Koska osa-aikaeläke perustuu ansion alenemaan eikä vakuutuskausiin, sitä koskee erilaisten etuuksien huomioon ottamista koskevat säännökset. Niiden mukaan tällaista etuutta määrättäessä saa ottaa huomioon toisesta jäsenvaltiosta myönnetyn eläkkeen kokonaisuudessaan, jos mikään muu jäsenvaltio ei ota samaa etuutta huomioon.

Koska osa-aikaeläkettä ei myönnetä muista maista, Suomi saa ottaa toisen jäsenvaltion eläkkeen kokonaisuudessaan huomioon asetuksessa tarkoitettulla tavalla. Näin ollen muusta EU-maasta saatava työeläke on osa-aikaeläkeoikeuden estävä eläke (asetuksen 1408/71 46c.1 ja 46c.5 artikla).

Sosiaaliturvasopimuksissa ei rajoiteta toisesta sopimusmaasta maksettavan eläkkeen huomioon ottamista.

5/15 vuotta

Asetuksessa 1408/71 ja sosiaaliturvasopimuksissa on säännös, joka velvoittaa rinnastamaan ulkomaan työskentelyyn perustuvat vakuutuskaudet Suomen työskentelyaikaan 5/15 työhistoriaedellytystä varten.

12/18 kuukautta

Osa-aikaeläkkeen saamiseksi edellytetään, että 12/18 kuukauden kokoaikatyöstä vähintään kuusi kuukautta on TEL:n 8 §:n 4 momentissa mainitun lain, eläkeohjesäännön tai eläkesäännön alaista työskentelyä. Näin voidaan määritellä tulevan ajan eläkkeestä vastuussa oleva eläkelaitos, joka myöntää osa-aikaeläkkeen. Edellytyksenä on siis, että tuleva aika voidaan liittää tähän kuuden kuukauden työsuhteeseen. Eläkkeensaajan on kyettävä osoittamaan, että myös ulkomaantyö täyttää kokoaikatyölle asetetut vaatimukset.

(TEL:n 4 f §:n 3 momentissa tarkoitetun vakiintuneen ansiotulon laske-
miseksi edellytetään myös, että hakijalla on tulevan ajan oikeus eli viimeisen kymmenen kalenterivuoden aikana vähintään 12 kuukautta Suomen työeläkelakien alaista työskentelyä.)

Osa-aikatyö

Osa-aikatyössä voidaan olla EU- tai sosiaaliturvasopimusmaassa, jos osa-aikatyö on vakuutettua (joko työskentelymaassa tai Suomessa lähetettynä työntekijänä todistuksella tai poikkeusluvalla). Hakijan on näytettävä, että osa-aikatyö täyttää laissa säädetyt edellytykset.

Jos työskentelymaassa ei ole mahdollista vakuuttaa osa-aikatyötä (esimerkiksi yrittäjävakuutusta ei osa-aikatyön perusteella voi ottaa), voidaan osa-aikatyö kuitenkin hyväksyä vakuuttamattomana. Edellytyksenä on tällöinkin, että eläkkeenhakija esittää luotettavan selvityksen siitä, että osa-aikatyö täyttää sille asetetut edellytykset. Lisäksi eläk-

15.3.2001

keensaajaa voidaan pyytää esittämään esimerkiksi verotiedot heti verotuksen valmistuttua edellytyksenä osa-aikaeläkkeen jatkumiselle.

Vakiintunut ansiotulo Vakiintunut ansiotulo ei voi perustua ulkomaan työhön, koska vakiintuneena ansiotulona pidetään lain mukaan eläkepalkkaa siitä työsuhteesta, jonka perusteella eläkettä määrättäessä otettaisiin huomioon tuleva aika (TEL 4 f § 3 mom.).

Ulkomaan työ voi vakuutuskausien rinnastamisen vuoksi antaa oikeuden tulevaan aikaan. Tulevaa aikaa ei kuitenkaan milloinkaan liitetä ulkomaan työhön, vaan näissäkin tilanteissa tuleva aika lasketaan viimeimmän suomalaisen työ- tai virkasuhteen taikka yrittäjätoiminnan perusteella. Kun ulkomaan työn *perusteella eläkettä määrättäessä ei otettaisi huomioon tulevaa aikaa*, ei ulkomaan työstä saatu ansio näin ollen kelpaa vakiintuneeseen ansiotuloon.

75 prosentin enimmäismäärä

EU-maassa ja sosiaaliturvasopimusmaassa karttunut eläke rinnastetaan TEL:n 8 §:n 4 momentissa tarkoitettuun eläkkeeseen ja otetaan huomioon myös enimmäismäärää laskettaessa (asetuksen 1408/71 12 artiklan 3 kohta).

2.2

TEL:n 1 c §:n 3 momentin mukainen vapaaehtoinen vakuutus

Jos työ on EU-säännösten tai sosiaaliturvasopimuksen mukaan vakuutettava ulkomailla, rinnalle voidaan järjestää Suomessa TEL:n 1 c §:n 3 momentin mukainen vapaaehtoinen vakuutus. Se voidaan järjestää joko koko palkasta tai eläkepalkkaa voidaan pienentää ottamalla huomioon ulkomaan eläketurva.

Vapaaehtoisesti vakuutettu työsuhde luetaan 5/15 vuoden ja 12/18 kuukauden työskentelyvaatimuksessa hyväksi, vaikka eläkepalkkaa olisi pienennetty ulkomaan eläketurvan vuoksi.

Osa-aikaeläkeoikeus voi syntyä TEL:n 1 c §:n 3 momentin mukaisen vapaaehtoisen vakuutuksen perusteella, jos TEL-eläkepalkka on riittävän suuri. Jos tällaista vapaaehtoisesti vakuutettua työtä vähennetään siten, että osa-aikaeläkkeen edellytykset täyttyvät, myös jäljelle jäävä osa-aikatyö voidaan haluttaessa vakuuttaa TEL:n 1 c §:n 3 momentin nojalla. Tällöin työntekijällä on oikeus osa-aikaeläkkeeseen ja se myös maksetaan kohdan 2.3 mukaisesti.

Jos Suomessa on vakuutettu vain työskentelymaan ja Suomen eläketurvien erotus, voi käydä niin, ettei osa-aikaeläkeoikeutta ole (ulkomaan

15.3.2001

tai kotimaan osa-aikatyön ansio on yli 70 % edellä mainitusta TEL-eläkepalkasta, vaikka todellista työskentelyä olisikin vähennetty laissa edellytetyllä tavalla).

2.3

Osa-aikaeläkkeen maksaminen EU-, ETA- tai sopimusmaahan

Osa-aikaeläke maksetaan EU- ja ETA-maihin EU-säännösten mukaan. Eläketurvakeskuksen lupaa ei tarvita.

Myös USA:n sopimuksen perusteella osa-aikaeläke maksetaan USA:ssa asuvalle henkilölle tämän kansalaisuudesta riippumatta ilman Eläketurvakeskuksen lupaa.

Kanadan sopimuksen perusteella osa-aikaeläke maksetaan ilman Eläketurvakeskuksen lupaa kanadalaiselle kaikkiin niihin maihin, joiden kanssa Suomella on sosiaaliturvasopimus tai vastaava järjestely (esimerkiksi Kanadan kansalaiselle Saksaan). Muille kuin kanadalaisille osa-aikaeläke maksetaan ainoastaan Kanadaan.

Sveitsin kansalaisille osa-aikaeläke maksetaan mihin tahansa maahan ilman Eläketurvakeskuksen lupaa.

Israelin, Latvian, Liettuan ja Viron sopimuksissa on määräys siitä, ettei osa-aikaeläkettä makseta ulkomaille. Liettuan sopimus ei vielä ole voimassa, mutta se tulee voimaan vuoden 2001 aikana. Osa-aikaeläke voi siis käytännössä tulla kysymykseen vain, jos osa-aikatyötä tehdään näissä maissa periodeittain ja eläkkeensaaja asuu osan aikaa Suomessa.

3

Ei-sopimusmaat

Ei-sopimusmaassa vakuutettu työskentely otetaan osa-aikaeläkettä määrättäessä huomioon seuraavasti (suluissa viittaus yleiskirjeen A 7/96 sivulle):

- ulkomailta maksettava työeläke on estävä eläke (s. 6)
- 5/15 työhistoriavaatimukseen **ei kelpaa** ulkomaan työskentelykaudet (s. 13)
- 12/18 kokoaikatyön vaatimukseen **ei kelpaa** ulkomaan työskentelykaudet (s. 12)
- osa-aikatyö **ei voi olla** ei-sopimusmaan ulkomaan työtä (s. 21)
- vakiintunut ansio **ei voi olla** ulkomaan työhön perustuvaa
- 75 %:n enimmäismäärää laskettaessa **ei oteta huomioon** ulkomailta karttunutta eläkettä (uusi tulkinta; vrt. s. 46).

15.3.2001

Ei-sopimusmaan työskentelyä ei rinnasteta Suomessa tehtyyn työhön

Jos asianomaisen ulkomaan kanssa ei ole sopimusta, mikään ei velvoita rinnastamaan ulkomaan työskentelyä eläkkeen saamisen edellytyksenä olevia vähimmäisaikoja varten.

Ei-sopimusmaan eläke on estävä eläke

TEL:n säännöksistä johtuu, että ulkomailta saatu eläke otetaan huomioon estävänä eläkkeenä, mutta 75 %:n enimmäismäärässä ei-sopimusmaan eläkettä ei voida rinnastaa 8 §:n 4 momentissa tarkoitettuihin peruseläkkeisiin.

Ei-sopimusmaassa tehdyn työn vapaaehtoinen vakuuttaminen

TEL:n 1 c §:n 3 momentin mukaan vapaaehtoisesti vakuutettu työsuhde luetaan 5/15 vuoden ja 12/18 kuukauden työskentelyvaatimuksessa hyväksi, vaikka eläkepalkkaa olisi pienennetty ulkomaan eläketurvan vuoksi.

Osa-aikaeläkeoikeus voi syntyä vapaaehtoisen vakuutuksen perusteella, jos TEL-eläkepalkka on riittävän suuri. Jos tällaista vapaaehtoisesti vakuutettua työtä vähennetään, myös jäljelle jäävä osa-aikatyö voidaan haluttaessa vakuuttaa TEL:n 1 c §:n 3 momentin nojalla. Tällöin työntekijällä on oikeus osa-aikaeläkkeeseen, jos edellytykset täyttyvät. Se myös maksetaan ei-sopimusmaahan, jos kysymyksessä on Suomen, Pohjoismaan tai Sveitsin kansalainen. Jos kysymyksessä on muun maan kansalainen, maksamiseen tarvitaan Eläketurvakeskuksen lupa.

Esimerkki: Suomalainen työnantaja on ottanut vapaaehtoisen vakuutuksen TEL:n 1 c §:n 3 momentin nojalla Kiinassa työskentelevälle suomalaiselle työntekijälleen vähentämättömästä vakuutuslupasta. Työntekijä vähentää työskentelyään osa-aikaeläkkeeseen oikeuttavassa määrin. Työnantaja järjestää vapaaehtoisen vakuutuksen myös jäljelle jäävään osa-aikatyöhön. Työntekijälle myönnetään vakuutuslupojen erotuksen perusteella laskettu osa-aikaeläke (jos osa-aikaeläkkeen edellytykset täyttyvät) ja se maksetaan Kiinaan.

Jos Suomessa on vakuutettu TEL:n 1 c §:n 3 momentin nojalla vain työskentelymaahan ja Suomen eläketurvien erotus, voi käydä niin, ettei osa-aikaeläkeoikeutta ole, vaikka todellisuudessa kokoaikatyöstä on siirrytty osa-aikatyöhön. Tämä johtuu siitä, että vertailussa otetaan huomioon kokoaikatyön TEL-palkka eikä todellisuudessa saatuja kokopäivätyön ansioita.

15.3.2001

Osa-aikatyö vakuutettu ei-sopimusmaassa

Ei-sopimusmaassa tehtyä ja siellä vakuutettua osa-aikatyötä ei rinnasteta peruseläkkeeseen oikeuttavaan osa-aikatyöhön eikä se näin ollen oikeuta osa-aikaeläkkeeseen. Siten näissä tilanteissa osa-aikaeläkettä ei myöskään makseta ei-sopimusmaihiin.

4

Lähetetyt työntekijät

EU-, ETA- ja sopimusmaat

EU-säännösten ja sosiaaliturvasopimusten mukaan suomalaisen työnantajan tilapäiselle ulkomaankomennukselle lähettämä työntekijä voidaan vakuuttaa Suomessa määräajan. Tämä määräaika vaihtelee sopimuksesta riippuen vuodesta viiteen vuoteen. Poikkeusluvalla voidaan ulkomailla työskentelevä työntekijä säilyttää vakuutettuna Suomessa pitempäänkin, mutta ei yleensä yli viittä vuotta.

Jos työntekijä on vakuutettu Suomessa lähetettynä työntekijänä tai poikkeusluvalla, häneen sovelletaan Suomen työeläkelainsäädäntöä. Tällainen työ arvioidaan osa-aikaeläkkeessäkin ikään kuin se olisi Suomessa tehtyä työtä.

Ei-sopimusmaat

Samoin menetellään, jos lähetetty työntekijä työskentelee ei-sopimusmaassa ja työskentely on vakuutettu kokonaisuudessaan TEL:n mukaan (TEL 1 c § 1 mom.).

Jos lähetetty työntekijä on vakuutettu vapaaehtoisesti TEL:n 1 c §:n 3 momentin nojalla ja hän siirtyy tekemään työtään samalla työnantajalla osa-aikaisesti, myös tämä osa-aikatyö voidaan haluttaessa vakuuttaa TEL:n 1 c §:n 3 momentin nojalla. Tällöin työntekijällä on oikeus osa-aikaeläkkeeseen, jos edellytykset täyttyvät, ja se myös maksetaan ulkomaille, jos kysymyksessä on Suomen, Pohjoismaan tai Sveitsin kansalainen. Jos kysymyksessä on muun maan kansalainen, maksamiseen tarvitaan Eläketurvakeskuksen lupa.

Esimerkki: Suomalainen työnantaja on ottanut vapaaehtoisen vakuutuksen TEL:n 1 c §:n 3 momentin nojalla Japaniin tytäryhtiönsä palvelukseen lähettämälleen suomalaiselle työntekijälle. Kun työntekijä vähentää työskentelyään osa-aikaeläkkeeseen oikeuttavassa määrin, työnantaja voi järjestää vapaaehtoisen vakuutuksen myös jäljelle jäävään osa-aikatyöhön. Työntekijälle myönnetään vakuutuspalkkojen erotuksen perusteella laskettu osa-aikaeläke ja se maksetaan hänelle Japaniin.

15.3.2001

Vakuuttaminen voi muuttua

Lähetetyn työntekijä tapauksissa oikeus osa-aikaeläkkeeseen voidaan menettää, jos osa-aikatyön vakuuttaminen Suomessa päättyy.

5
EY-virkamiehet

Euroopan yhteisöjen toimielinten palveluksessa olevat virkamiehet ja tilapäinen henkilökunta voi halutessaan siirtää ansaitsemansa työeläkeoikeuden Suomesta Euroopan yhteisöjen järjestelmään (yleiskirje A 13/99).

Työskentely, josta syntynyt eläkeoikeus on siirretty, ei oikeuta eläkkeeseen Suomen työeläkejärjestelmästä enää sen jälkeen, kun siirto Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmään on toteutunut. Käytännössä Eläketurvakeskuksen työsuhderekisteristä on poistettu siirron kohteena olevat työ- ja virkasuhteet ja yrittäjätoiminnot (yleiskirje A 13/99 s. 8).

EY-virkamiehenä työskentely otetaan osa-aikaeläkettä määrättäessä huomioon seuraavasti:

- EY-virkamiesten eläkejärjestelmän eläke on estävä eläke
- 5/15 työhistoriavaatimukseen **ei kelpaa** EY-virkamiesten eläkejärjestelmän alaiset työskentelykaudet
- 12/18 kokoaikatyön vaatimukseen **ei kelpaa** EY-virkamieseläkejärjestelmän alaiset työskentelykaudet
- osa-aikatyö **ei voi olla** EY-virkamieseläkejärjestelmän alaista työtä
- vakiintunut ansio **ei voi olla** EY-virkamieseläkejärjestelmän alaiseen työhön perustuvaa
- 75 %:n enimmäismäärää laskettaessa **ei oteta huomioon** EY-virkamieseläkejärjestelmässä karttunutta eläkettä.

Koska EY-virkamiesten eläkejärjestelmän eläke perustuu työ- tai virkasuhteeseen, se on osa-aikaeläkeoikeuden estävä eläke.

EY:n virkamiesten eläkejärjestelmä ei kuulu EU:n sosiaaliturvaasetuksen 1408/71 soveltamisalaan, joten EY:n palveluksessa oloaika ei ole vakuutuskausi. Jos Suomeen työhön palannut EY-virkamies hakee osa-aikaeläkettä uuden työ- tai virkasuhteen taikka yrittäjätoiminnan perusteella, EY:n eläkejärjestelmän piiriin kuulunutta työskentelyä ei näin ollen voida ottaa huomioon osa-aikaeläkkeen edellytyksenä olevia 5/15 vuoden eikä 12/18 kuukauden työskentelyedellytyksissä.

Koska EY:n virkamiesten eläkejärjestelmää ei koske asetus 1408/71 eikä mikään sosiaaliturvasopimus, tämän eläkejärjestelmän alaiseen

15.3.2001

työskentelyyn sovelletaan samoja säännöksiä kuin työskentelyyn ei-sopimusmaassa.

Eläkeoikeuden palauttaminen

Eläkeoikeuden palauttaminen Suomeen on mahdollista tietyin edellytyksin (yleiskirje A 13/99 s. 8). Tällöin myös vanhat vakuutuskaudet eli todellinen Suomessa vakuutettu työhistoria otetaan huomioon osaaikaeläkkeen edellytyksenä olevaa 5/15 vuoden (ja 12/18 kuukauden) työhistoriavaatimusta varten.

Jakelu

A-yleiskirjekokouso